

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000847

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 06-04-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Турчина Марія Олександрівна

2. Mariia O. Turchyna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Культурологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Культурологія

Дата захисту: 19-05-2023

Спеціальність за освітою: Магістр за спеціальністю «Культурологія», спеціалізація «Музична культурологія» професійна кваліфікація культуролог, науковець-дослідник, викладач ЗВО III-IV рівня акредитації.

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 1259

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 13, 18, 18.11

Тема дисертації:

1. «Архетип трікстера та його інтерпретація в українській музичній культурі кінця XX ст. – початку XXI ст.»
2. The archetype of the trickster and its interpretation in the Ukrainian musical culture of the late twentieth and early twenty-first century.

Реферат:

1. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія» (03 «Гуманітарні науки»). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2023. Зміст анотації. Дисертаційне дослідження присвячене вивченню архетипу трікстера в українській музичній культурі кінця XX – початку XXI століття. Не зважаючи на численні наукові розвідки в яких досліджується феномен архетипу, певною лакуною залишається вивчення архетипу трікстера та його інтерпретацій в українській культурі кінця XX – початку XXI століття. Легенди та міфи про трікстера у великій мірі вже були розглянуті з точки зору антропологічного, етнографічного та історичного контекстів. Однак, за межами вивчення архетипу трікстера залишилися наукові розвідки в широкому культурологічному контексті, а також дослідження його інтерпретацій на

прикладних конкретних творів української літератури, образотворчого та музичного мистецтва. Чим і зумовлюється актуальність дослідження. Тому метою дисертації є комплексне вивчення, аналіз та інтерпретація сутнісних рис архетипу трікстера, його трансформацій в українській музичній культурі кінця ХХ – початку ХХІ століття. У дослідженні уперше здійснено синтез культурологічного та музикознавчого підходів у вивченні архетипу трікстера, що надало можливість виявити сутність цього феномену в українській музичній творчості зазначеного періоду. Виявлено генетичний зв'язок архетипу трікстера з культурним героєм, а також прослідковано трансформацію архетипу трікстера в культурного героя та героя культури у сучасному українському мистецтві та літературі. У даному контексті проаналізовано твори українських композиторів: жах-оперу «Гамлет» Р. Григоріва та І. Разумейка; ораторію Г. Гаврилець «Барбівська коляда»; оперу С. Луньова «Москва-Петушки». Крім цього, досліджено особливості образів трікстера, культурного героя та героя культури в п'єсі «Гамлет, або феномен датського кацапізму» Л. Подерв'янського, а також текстів В. Шекспіра «Гамлет, принц данський» у перекладі Ю. Андруховича. Феномен трікстерства проаналізовано на прикладі мистецького напрямку «Жлоб-арт», виявлено сутнісні риси цього феномену, що є близькими до трікстерства – провокативність, маргінальність, блюзнірство, карнавалізація тощо. Доведено, що головними чинниками трікстерізації художніх образів є: зіставлення міфологізованого та реального часопросторів, трансгресивний перехід, поетика оксюморонних зближень, утворення гіперреальності, сакралізація або десакралізація світу в залежності від обставин, перекодування тексту та контексту, використання вербально-музичних алюзій. Отримало подальший розвиток: дослідження феномена «архетип» як універсалії культури, архетипу трікстера та культурного героя; подальшої розробки набули ідеї міфопоетики художньої творчості; уточнено властивості та функції трікстера, культурного героя та героя культури; термінологічне значення понять «архетип», «трікстер», «культурний герой», «homo-zhlobalicus» у культурологічному дискурсі. У дисертаційному дослідженні розглянуто поняття «архетип» у науково-дослідницькій літературі. Виявлено, що архетип – це метакатегорія, яка присутня не лише в аналітичній психології, а й в різних сферах гуманітарного знання – філософії, культурології, філології, мистецтвознавстві тощо. Архетипами є загальні надособистісні схеми, першооснови, моделі, що виникли ще в ранні часи людства та якими просякнута вся культура сучасної людини. Вони є складовою змістовності колективного позасвідомого, що властиве всьому людству та впливає на свідомість окремої людини.

2. Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 034 "Cultural Studies" (03 "Humanities"). Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2023. Abstract content. The dissertation study is devoted to the study of the archetype of the trickster in the Ukrainian musical culture of the late twentieth and early twenty-first century. Despite the numerous scientific researches in which the phenomenon of the archetype is studied, there remains a certain lacuna in the study of the archetype of the trickster and its interpretations in the Ukrainian culture of the late twentieth and early twenty-first century. The legends and myths of the trickster have already been extensively examined in terms of anthropological, ethnographic, and historical contexts. However, scientific explorations in a broad cultural context, as well as the study of its interpretations on the examples of specific compositions of Ukrainian literature, visual and musical art remained beyond the study of the archetype of the trickster. That determines the relevance of the research. Therefore, the aim of the dissertation is a comprehensive study, analysis and interpretation of the essential features of the trickster archetype, its transformations in the Ukrainian musical culture of the late twentieth and early twenty-first century. In the research, for the first time, a synthesis of culturological and musicological approaches was carried out in the study of the trickster archetype, which made it possible to reveal the essence of this phenomenon in the Ukrainian musical art of the specified period. The genetic connection of the trickster archetype with the culture hero is revealed, and the transformation of the trickster archetype into a culture hero and a hero of culture in modern Ukrainian art and literature is followed. In this context, the following compositions of Ukrainian composers were analyzed: the horror opera "Hamlet" by R. Grygoriv and I. Razumeiko; the oratorio H. Havrylets "Barbivska Kolyada"; S. Lunyov's opera "Moscow-Petushki". In addition, the peculiarities of the images of the trickster, the culture hero, and the hero of culture in the play

“Hamlet, or the phenomenon of Danish Katsapism” by L. Podervianskyi, as well as the text of W. Shakespeare “Hamlet, Prince of Denmark” translated by Y. Andrukhovych were researched. The phenomenon of tricksterism is analyzed on the example of the artistic direction “Zhlob-art”, the essential features of this phenomenon that are close to trickery are revealed – provocativeness, marginality, blasphemy, carnivalization, etc. It was proven that the main factors of the tricksterization of artistic images are: juxtaposition of mythologized and real time-spaces, transgressive transition, poetics of oxymoronic convergences, formation of hyperreality, sacralization or desacralization of the world depending on the circumstances, recoding of text and context, use of verbal and musical allusions. Received further development: the study of the “archetype” phenomenon as a cultural universal, the archetype of the trickster and the culture hero; ideas of mythopoetics of artistic creativity acquired further development; the properties and functions of the trickster, culture hero, and hero of culture were clarified; the terminological meaning of the concepts “archetype”, “trickster”, “culture hero”, “homo-zhlobalicus” in culturological discourse. The dissertation research studies the concept of “archetype” in scientific and research literature. It was found that the archetype is a metacategory that is present not only in analytical psychology, but also in various areas of humanitarian knowledge – philosophy, cultural studies, philology, art history, etc. Archetypes are general suprapersonal schemes, fundamentals, models that arose in the early times of mankind and which permeate the entire culture of modern man. They are a component of the content of the collective unconscious, which is characteristic of all humanity and affects the consciousness of an individual person.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Turchyna M. The Trickster Essence of the “Zhlobness” Phenomenon in Contemporary Ukrainian Art. // Художня культура. Актуальні проблеми: Щорічний науковий журнал. / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. 2020. Вип. 16, частина I. С. 143–152 DOI: <https://doi.org/10.31500/1992-5514.16.2020.205253>. <http://hudkult.mari.kiev.ua/article/view/205253>
- Турчина М. Трансформація архетипу трикстера в сучасному українському мистецтві на прикладі образу Гамлета. // Українські культурологічні студії: збірник наукових праць. / Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка. 2022. No2 (11). С. 43–47 DOI: [https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2\(11\).08](https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2(11).08) <http://www.ucs-univ.kiev.ua/index.php/ua/arkhiv/2-uncategorised/441-turchyna-1>
- Turchyna M. The archetype of the trickster and its embodiment in the artistic images of Goat and Malanka (on the example of the oratorio of Hanna Havrylets «Barbivska Kolyada»). // Культурологічна думка: збірник наукових праць. / Національна академія мистецтв України, Інститут культурології. 2022. No22. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-22-2022-2.102-111>. https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD22_Turchyna.pdf
- Turchyna M. Mythopoetics of the Image of the Main Hero in S. Lunov’s Opera “Moscow-Petushki”. // Scientific Journal of Polonia University. / Polonia University. 2021. v. 44, n. 1, P. 145–155. DOI: <https://doi.org/10.23856/4417>. <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/669>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Северинова Марина Юріївна

2. Maryna Y. Severynova

Кваліфікація: д. мист., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2461-2453

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чібалашвілі Асматі Олександрівна

2. Asmati O. Chibalashvili

Кваліфікація: к. мист., н.с, с.д., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1001-4273

Додаткова інформація: <https://www.researchgate.net/profile/Asmati-Chibalashvili/research>;
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/938192>

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Демчук Руслана Вікторівна

2. Ruslana V. Demchuk

Кваліфікація: д. культ., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4401-8953

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: 03wfca816

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сюта Богдан Омелянович

2. Bogdan O. Siuta

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4986-3451

Додаткова інформація: ;<https://scholar.google.com/citations?user=w7mYotkAAAAJ&hl=en>

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бабушка Лариса Дмитрівна

2. Larysa D. Babushka

Кваліфікація: д. культ., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8563-646X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Кривошея Тетяна Олександрівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Кривошея Тетяна Олександрівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Дружга Ірина Сергіївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна